

En helt «ufarlig» kvinnelig lektor

På Stabekk Høyere Almen-skole arbeidet i mange år etter krigen en kvinnelig lektor ved navn Alfrida Gjengset, en meget dyktig språklærer, respektert og avholdt av både kolleger og elever. Hun hadde vært nesten blind hele livet, og ikke mange kjente til at hun under krigen hadde spionert mot tyskerne og klart å lure dem ettertrykkelig. Hun var jo så «ufarlig»!

Nå – når 8. mai og frigjøringen igjen markeres – kan det være interessant å se på en side av hjemmefrontens motstandsbevegelse som lett kan bli oversett. Jeg tenker på alle de tilsynelatende «ufarlige» medarbeiderne som av ulike grunner lett gikk inn i «den grå masse» og som ingen (nesten), aller minst makthaverne den gang så. Det kunne være mennesker som hadde et handikap som satte dem utenfor enhver mistanke. Disse menneskene hadde likevel ofte et stort moralsk mot og kunne derfor være til stor hjelp for motstandsbevegelsen som f.eks. kurerer og radio-operatører.

En slik motstandskjemper var – nå avdøde – kollega lektor Alfrida Gjengset, en meget lærd dame, dyktig i sine fag (tysk og fransk), og hun var nesten blind, med svakt syn på det ene øyet og blind på det andre øyet. (Dette skyldtes en ulykke med øyedråper like etter fødselen). Likevel hadde hun tatt sine eksamener med glans.

I begynnelsen av sitt yrkesaktive liv hadde hun stilling på Volda Landsgymnas, der rektor Riste styrte som en høvding i bygda fra «Ristegarden». I dette avanserte «norskdomsmiljøet» fikk Alfrida Gjengset viktige funksjoner i krigsårene 1941 – 1945.

Lærerkampen

I den lærerkonflikten våren 1942 som gjaldt lærernes kamp mot det nazifiserte «Norges Lærersamband» og derigjennom også mot både norske og tyske nazi-myndigheter, fikk Alfrida Gjengset en viktig oppgave som kurer. Hun reiste rundt om i landet nesten uten syn, og nesten usynlig, med «parole» (dvs en forholdsordre) til de enkelte skoler fra den illegale lærerledelsen. Ingen kunne falle på å mistenke den tilsynelatende også hjelpeløse damen for slik virksomhet!

Enda farligere var hennes virksomhet som spion og rapportør med egen radiosender der hun rapporterte til England fra sin private hybel i et hus eid av norske nazister, om okkupasjonsmaktens militære disposisjoner på Nord-Vestlandet – et meget følsomt kystområde.

Den tyske kontraspionasjen klarte å peile inn radiosenderen til Alfrida Gjengset. En natt dundret de på hennes dør. Radiosenderen var vanligvis plassert i en stor kiste som stod inntil en vegg. Så begynte ransakingen med tysk grundighet. Den tilsynelatende forskremte Alfrida Gjengset satte seg på kistelokket. Avsløringen syntes uunn-gåelig. En stor flaske med blekk stod nær ved kisten, og hun fikk veltet denne blekkflasken i et tilsynelatende klosset

forsøk på å hjelpe ransakerne. Blekket fløt utover gulvet og sølte til de blankpussede støvlene til den tyske offiseren som ledet ransakingen.

Lurte tyskerne

Deretter undersøkte de bokhyllene for om mulig å finne eventuelle bevis på illegal virksomhet. Først fikk de øye på franske bøker og bemerket det. Alfrida Gjengset fortalte da at hun var lektor i fransk og la til at hun også underviste i tysk og derfor

også hadde tyske bøker i hyllene. Dette interesserte tyskerne som spurte om hun også hadde vært i Tyskland, og hun kunne da forklare hvor hun hadde vært, og at hun hadde mottatt viktige impulser. Tyskerne ble velvillig stemt, og en av dem sa til den andre: «Sie ist aber keine gefährliche Frau.» Deretter forlot okkupasjons hæren hybelleiligheten. Avledningsmanøveren fra Alfrida Gjengset hadde lyktes!

Taus i årevis

Etter krigen kom hun til «Stabekk Kommunale Høyere Almen-skole», men først etter mange år fortalte hun kolleger om sine opplevelser i motstandsbevegelsen under krigen 1940-1945.

Det var en krig på liv og død mellom helt motsatte verdissyn under den annen verdenskrig i Norge. Etter hvert kom størstedelen av befolkningen i Norge i bevisst opposisjon til «den nye tids» norske og tyske naziundertrykkelse. Hitler og hans representant i Norge, Reichskommissar Terboven måtte nå ta en «tenkpause» i sitt «arbeide» med å tvangs nazifisere Norge.

Alfrida Gjengset gikk av med pensjon i 1974 og døde få år senere.

Torbjørn Rustad

